

МБОУ «Верхне-Торейская СОШ имени Гендуновой Н.Д.»

Рассмотрено: Гучинов

Согласовано: Гучинов

Утверждено: Гучинов

Рук. МО Тучинова Ц.Д.А.

Зам. дир. по УВР: Т.Ж.Бадмаева.

Директор школы Б.М.Цыренов

Протокол № 1 от

Приказ № 59 от

«30» августа 2022 г.

«31» августа 2022 г.

«31» августа 2022 г.

Рабочая программа

Предмет: литературная устная

Класс: 4

Количество часов: 2 × 34 = 68ч

Тип программы: общеобразовательный

ФИО учителя: Тучинова Цырен-Долгор Амоглоновна

с. Верхний-Торей

2022- 2023 учебный год

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Рабочая программа по родной литературе составлена на основе следующих нормативно-правовых и инструктивно-методических документов:

1. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 г. №1897 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования».
2. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 29.12.2014 г. №1897 «О внесении изменений в приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 г. №1897 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования».
3. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 31.03.2014 г. №253 «Об утверждении федерального перечня учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования».
4. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 08.03.2015 г. №576 «О внесении изменений в федеральный перечень учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 31 марта 2014 №253».
5. Закона Республики Бурятия от 10 июня 1992 г. №221-ХП «О языках народов Республики Бурятия» (с изменениями и дополнениями);
6. Приказа МОиН РБ от 26.06.2015 г. № 02-16/2100 «Об опубликовании примерных ООП НОО и ООО и организации преподавания бурятского языка и литературы в общеобразовательных организациях Республики Бурятия»;
7. Учебный план МБОУ «Верхне-Торейская СОШ им.Н.Гендуновой».
8. Положение о рабочей программе МБОУ «Верхне-Торейская СОШ им.Н.Гендуновой».

Ямаршые арадай хэлэн өөрэ байдалаараа, ниитэ үүргээрээ онсо удхатай. Хэлэн гээшэ хүнүүдэй хоорондоо харилсаха, бэе бээдээ нүлөөлхэ, эрдэм ухаа үзэхэ, ойлгожо абаха хэрэгсэл, арадай соёл болбосорол хадагалаад байһан гуламта, хүн бүхэнэй, арад бүхэнэй, өөрэ һанал бодол харуулһан түхэл болоно, тиихэдэ арад бүхэнэй уран зохёол түрэл хэлэн дээрэ бэшэгдэнэ. Тиимэһээ хургуулида үзэгдэдэг предметүүд соошые хэлэн өөрын һууритай.

Эхин хургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэн хадаа бүхэлийн нэгэ хубинь, нүгөөдэ шатада үзэгдэдэг буряад хэлэнтэй холбоотой. Дунда хургуулида буряад хэлэ үзэхэдөө һурагша бүхэн түрэл хэлэн дээрэ аргагүй һайнаар уншажа, зүбөөр бэшэжэ, сэбэр ульгамаар хэлэжэ, хүнэй хэлэһые абаһаар хүнгэнөөр ойлгожо абаха шадабаритай, тиихэдэ буряад хэлэнэй теории мэдэхэ болоод гараха аргатай.

Эхин хургуулида үзэгдэхэ буряад хэлэн дунда хургуулийн буряад хэлэнэй удхатай тааруу, энэ нэрлэгдэһэн шадабаринуудай үндэһэ һуури хүгжөөхэ уялгатай, тодорхойлбол, үхибүүн түрэлхи хэлээ мэдэхэ, буряад хэлэтэй буряад хүн гээшэб гэжэ бээ мэдэрхэ, хэлэлгээ хүгжөөхэ зорилготой.

Эхин хургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэнэй **гол зорилго**: түрэл буряад хэлэн дээрэнэ бэшүүлжэ, уншуулжа, харилсуулжа хургаха; түрэлхи хэлэн гэхэн наукатай танилсуулха.

Эхин классуудта түрэл хэлэ зааха **тодорхой зорилгонууд** гэхэдэ:

1. Хэлэн ухаан хоёрой хоорондо нягта холбоотой байдаг дээрэһээ үхибүүдые түрэл хэлэндэнэ хургахадаа. тэдэнэй ухаан бодолые хүгжөөхэ, баяжуулха.
2. Һурагша бүхэниие зүбөөр, уран гоёор, удхыень ойлгон уншаха дадалтай болгохо.
3. Түрэл арадай ёһо заншалнуудые болон сэсэн мэргэн хургаалнуудые ойлгуулха.
4. Эхэ орондоо, түрэнэн тоонто нютагтаа, түрэл хэлэндээ, арад зондоо, бэшэшые үндэһэтэндэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ.
5. Һурагшадай аман хэлэлгы хэшээл бүхэндэ баяжуулангаа, тэдэниие эли тодоор, литературна хэлэн дээрэ хэлүүлжэ, һанал бодолыень алдуугүйгөөр, сэбэр гоёор бэшүүлжэ хургаха мэтэ.

Литературна уншалгын гол удха

Эхин шатын болон дунда хургуулийн эхин классуудта үзэгдэхэ буряад хэлэнэй программа *гол шухала гурбан бүлэгһөө* бүридэнэ:

1. Грамотада хургалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
2. Фонетикэ, лексикэ, грамматика ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
3. Литературна уншалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Дээрэ хэлэгдэгшэ гурбан бүлэгүүд үзэгдэхэдөө, хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй тон нягта холбоотойгоор, тэрэнэй үндэһэ һуури дээрэ бээлүүлэгдэхэ болоно. *Хэһээлдээ «Түрэлхи хэлэн» гэжэ ном барина.* Авторнууд: С.Ц. Содномов, О.В. Ринчинова: 4-дэхи класста уншаха ном. Нэгэ

хубитай- Улаан – Үдэ, «Бэлиг» хэблэл, 2019 он; Буряад уласай болбосоролой болон эрдэм ухаанай яаман баталһан.

Эхин класста үзэгдэхэ буряад хэлэнэй шэнэ программа хадаа мүнөөнэй шэнэ ФГОС-ой эрилтэдэ харюусамаар зохёогдоһон байна. Буряад хэлэнэй программа үхибүүдэй наһанда, хүгжэлтэдэнь таарамжатайгаар зохёогдоһон байха. Эхин шатада шэнэ эрилтэнүүд табигдана. Тэдэ эрилтэнүүд үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ гүрэн түрын харасын ондоо болоһониёе харуулна.

Тус программын гол шэглэлнүүд гээшэ хадаа иимэнүүд:

1. Уншаха шадабаритай болгохо.
2. Харилсаха шадабаритай болгохо

Нуралсалай түсэб соо энэ предметэй байра найруулан бэшэлгэ.

Описание места учебного предмета в учебном плане

Нуралсалай жэл соо 68 час үгтэнэ.

1-дэхи четверть – 18 час

2-дохи четверть - 17 час

3-дахи четверть – 20 час.

4- дэхи четверть - 17 час

Содержание учебного предмета («Түрэлхи хэлэн» программын гол бүлэгүүд):

№	Гол бүлэгүүд	Саг
1	Түрэлхи хэлэн, түрэхэн дайда	5
2	Хэшэгээр баян намар	4
3	Арадай аман зохеол	10
4	Литературна онтохонууд	9
5	Үбгэн буурал үбэлнай	7
6	Арадай баатар Гэсэр	4
7	Сагаалган – манай хайндэр	6
8	Айлшан хабар	5
9	Уран зохёолшод – үхибүүдтэ	11
10	Сэсэгтэ зун	5
11	Жэл соо үзэхэнөө дабталга	2
		68 саг

Литературна уншалгын гол удха

Бага наһанай үхибүүдые эрдэм бэлигтэ хургаха, алишье талаһаа болбосорон хүгжөөхэ, ажабайдалай үргэн замда өөрынгөө арга боломжонуудые хэрэглэжэ шадаха хүсэд дүүрэн дадалнуудые олгуулха зорилготой хуралсалай системэ болоно. Энэ хуралсалай гол зорилго хадаа үхибүүн бүхэниие хүгжөөн хургаха, тэдэнэй мэдэсэ, шадабари, дүй дүршэлнүүд хурагшадай хүгжөөлгын үндэнэ хуури боложо үгэхэ зэргэтэй.

Хэлэн болбол арадай хүгжэлтын нэгэ хуби болоно. Түрэл хэлээ шудалжа, эрдэм мэдэсээ үргэдхэхын тула хурагшад ямар шалтагаанаар хэлээ мэдэхэб, хэлэнэй удха ямар байхаб гэжэ тодорхой мэдэрэлдэ абтаха ёһотой. Харин зүбөөр хэлэжэ хурахын тулада үхибүүд юун тухай хэлэхээ, ямар үгэнүүдые хэрэглэн, хөөрэлдөө үнгэргэхэб гэжэ мэдэхэ шухала.

Эхин хургуулийн шухалын шухала зорилго хадаа үхибүүдые хайнаар уншуулжа, зүбөөр хэлүүлжэ ба бэшүүлжэ хургаха; арадайнгаа аман уран зохёолдо, Эхэ орондоо, түрэхэн тоонто нютагтаа, түрэлхи хэлэндээ, түрэл арад зондоо, бэшэшье яһатанда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ; арад зонойнгоо хайн хайхан ёһо заншалнууд ба сэсэн мэргэн хугаалнуудые ойлгуулха г.м.

Дээрэ хэлэгдэнэн зорилгонуудые бээлүүлхэ хэрэгтэ хэлэнэй үүргэ сэгнэшэгүй.

Эхин шатын болон дунда хургуулийн эхин классуудта үзэгдэхэ буряад хэлэнэй программа *гол шухала гурбан бүлэгһөө* бүридэнэ:

1. Грамотада хургалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
2. Фонетикэ, лексикэ, грамматика ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
3. Литературна уншалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Дээрэ хэлэгдэгшэ гурбан бүлэгүүд үзэгдэхэдөө, хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй тон нягта холбоотойгоор, тэрэнэй үндэнэ һуури дээрэ бэелүүлэгдэхэ болоно.

Личностные, метапредметные и предметные результаты освоения содержания учебного предмета

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты) - өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно (хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсанаб, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно).

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха;
- Хэшээлдээ юу хэнэнэ хойно хойноһоонь тоолохо;
- Юу хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ (прогнозировать)
- Өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон тусхай критеринүүдээр шалгах;
- Багшын үгтэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха.

Оршон тойрониё шудалха шадабари (познавательные УУД):

- Номоор хүдэлхэ (номой гаршагай, тусгаар тэмдэгтэй үүргэ ойлгохо);
- Зураг хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо;
- Багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргах;
- Үгөөр хэлэгдэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргөн модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэх;
- Текстын удха дамжуулха.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- Өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр, тиихэдэ багахан текст зохёожо, бэшэгэй хэлэлгээр харуулха;
- Хажуудахи хүнүүдэ шагнаха, тэдэнэй хэлэнэниё ойлгохо;
- Уран гоёор уншаха, хөөрэх;
- Классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудыё сахиха тухайгаа элсэх;
- Хоёр хоёроороо, бүлэг бүлэгөөр хүдэлхэ, тиихэдэ олон ондоо «тушаал» бэе дээрэ абаха; удидагшын, даабари, дүүргэгшын, бэшээшын г.м.

Түрэлхи хэлээр шадабари (предметные результаты):

- Багшын, нүхэдэйнгөө хөөрэн, уншан текст хадуун абаха;
- Бүхэли үгөөр, зүбөөр, ойлгосотойгоор, уранаар уншаха;
- Текстын нэрын удха ойлгохо, үгтэн нэрэнүүд соһоо текстын удхада таараха нэрэ шэлэх

Литературна уншалга. Календарно-тематическа түсэлэл

Долоон хоногто – 2 саг, жэлэй 68 саг

№	Хэшээлэй темэ	Сагай тоо	Түсбөөр үнгэргэхэ үдэр	Ёһоороо үнгэрэн үдэр	Заһабари
	Түрэлхи хэлэн, түрэнхэн дайда – 5 саг				
1	Түрэлхи хэлэн, түрэнхэн дайда	1			
2	Буряад хэлэмнай. М. Чойбонов	1			
3	Ямар хэлэн дэлхэй дээрэ аһан баян бэ? Ц-Б.Бадмаев	1			
4	Буряад оромнай һайхан даа! Ш.Нимбуев	1			
5	Байгал далай - манай баялиг. (Байгал далай тухай суглуулбари хэхэ, һонин юумэ суглуулха, дуратай шулэг сээжээр уншаха, ой модоной аша зураха)	1			
	Хэшэгээр баян намар – 4 саг				
6	Хюруу. Д-Х Цынгуюва. Намар. Ц.Цырендоржиев. Шүлэглэмэл зохёолнууд (олицетворении, толгой холболго, эпитет, метафора)	1			
7	Шубуудай аян. Х.Намсараев.	1			
8	Ой модоной аша туһа. А. Жамбалон	1			
9	Намарай хахасалга. И.Намсараев.	1			
	Арадай аман зохёол - 10				
10	Таабаринууд. Тэдэнэй янза. Онһон үгэнүүд.	2			
11		1			
12					
13	Арадай онтохонууд. Буряад арадай онтохонууд. «Ангуудай суглаан»	1			
14	Шадамар Шалхагар хоёр.	1			
15	Алтан сэсэг.	1			
16	Зүүн зүгэй арадуудай онтохонууд. Эбтэй дүрбэн амитан (монгол арадай онтохон)	1			
17	Һанаамгай туулай (энэдхэг арадай онтохон)	1			

18	Европын арадай онтохонууд. Сагаан морин (венгер арадай онтохон)	1			
19	Гурбан аха дүүнэр (немец арадай онтохон)	1			
Литературна онтохонууд – 9 саг					
20-23	Эрөөн гүрөөнэ эмээллэгшэ. Б.Абидуев	4			
24-26	Туламтай шоно. Д.Дашинимаев.	3			
27-28	Зоригтой хоёр.Ц.Номтоев.	2			
Үбгэн буурал үбэлнай- 7 саг					
29	Үбэл. Ч-Р. Намжилов	1			
30	Түрүүшын саһан. Б. Гармажапов	1			
31-32	Соохорхон инзаган. Ц.Шагжин.	2			
33	Саһаханууд. Г. Чимитов	1			
34	Ёлко. Г. Чимитов	1			
35	Жабар үбгэн. Г. Чимитов	1			
Арадай баатар Гэсэр – 4 саг					
36	Тэнгэришүүлэй хоорондох дайн	1			
37	Баатарай газар дээрэ түрэлгэ	1			
38	Нюһата-Нюургай гэжэ нэрэ хүбүүндэ үгтэбэ.	1			
39	Баатар бээ бэелжэ, Гэсэр боложо тодорбо.	1			
Сагаалган – манай һайндэр – 6 саг					
40	Сагаалганай тобшоһон туухэ.	1	23.01		
41	Сагаалганай магтаал. Ж. Юбухаев	1			
42	Сагаалган. С.Хүбүүхэйн.	1			
43-45	Харгымнай эхин (туужаһаа хэхэг). Сагаалган. Г-Д.Дамбаев	3			
Айлиан хабар – 5 саг					
46	Хабар. Д. Улзытуев.	1			
47	Хабарай амисхал. Б.Санжин.	1			
48	Таряалангай дуун. Э.Дугаров.	1			
49	Ашата эжы. Н.Цынгүев.	1			
50	Эжыдээ. Г.Чимитов Эжы. Ц.Бабуева.	1			

	Уран зохёолиод үхибүүдтэ- 11 сэг				
51	Г.Г.Чимитов. Үнэгэн шоно хоёр. Басни.	1			
52	Г.Чимитов. Баабгай хүбүүн.	1			
53	Ц-Б.Б.Бадмаев. Залхуу Шагдар.	1			
54-55	Г.Ц.Бадмаева. «Гэмтэй бэшэб...»	2			
56-58	Ч. Ц. Цыдендамбаев. Табан патроной тангариг нюуса.	3			
59	Э.Ч.Дугаров. Найнай үзэглэл.	1			
60	Модохонууд (онтохон)	1			
61	Найрхуу бороо (басни)	1			
	Сэсэгтэ зун - 5				
62	Наран ба хүүгэд. Ц.Цыремпилов	1			
63	Улаалзай. Б.Базарон	1			
64	Сэсэгүүдэй дүхэриг. Г.Дашабылов.	1			
65	Наранай туяа. Б.Абидуев.	1			
66	Үглөөгүүр ойдо. Б.Базарон	1			
	Жэл соо үзэхэнөө дабталга -2				
67-68	Литературна ушалгын темэнүүдээр тобшолол. Дүн гаргалага	2			